

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้บริหาร คือ บุคคลที่เป็นมืออาชีพในการบริหารจริงๆ เช่นมีประวัติผลงานการบริหารมาอย่างโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนได้รับการยอมรับทั้งระดับหน่วยงาน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หรือแม้กระทั่งระดับชาติ ซึ่ง ถวิล อรัญเวศ (2544: 30-31) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ผู้บริหารควรมีลักษณะ คือ กล้าตัดสินใจ ไวต่อข้อมูล เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ เชื่อสัจยและสร้างสรรค์ผลงาน คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ๆ จูงใจเพื่อนร่วมงาน ทนทานต่อปัญหาอุปสรรค รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ รวมทั้งบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ส่วน ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2539: 268-269) ได้กล่าวไว้ว่า การสำรวจคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีชื่อเสียง พบว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยทั่วไป ต้องฉลาด กระตือรือร้น ตื่นตัวกับความต้องการของบุคคลอื่น เข้าใจงาน มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร ที่ดีมีความคิดริเริ่ม ชอบแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีตำแหน่งสำคัญและมีลักษณะเด่น และปัจจัยที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จในการบริหาร คือ 1) การสร้างทีมงาน (Team work) ที่มีประสิทธิภาพ 2) ภาวะการเป็นผู้นำ (Leadership) ที่สามารถนำทีมงานทำงานด้วยความมั่นใจและรับผิดชอบ 3) การจูงใจ (Motivation) ใ้บุคลากร มีความกระตือรือร้นอยากทำงานด้วยความศรัทธาและเต็มใจ

ในทำนองเดียวกัน ห้องสมุดก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งเช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจ เพราะห้องสมุดเปรียบเสมือนชุมทรัพย์แห่งปัญญาที่คอยตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่หลัก คือ หน้าที่เพื่อการศึกษา และวิจัย หน้าที่บริการชุมชน เช่น บริการการอ่าน บริการให้การศึกษาค้นคว้า และหน้าที่บริการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนและการรักษาศิลปวัฒนธรรม ประกอบกับในปัจจุบันห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในงานขององค์กรเพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองความสะดวกสบาย และความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ โดยเฉพาะผู้ให้บริการที่เป็นอาจารย์ผู้สอนที่ต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุดเพื่อนำมาพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ และจากความเคลื่อนไหวของการปรับเปลี่ยนองค์กรของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ทำให้มีผลกระทบต่อหน่วยงานที่เป็นห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล ศูนย์สารสนเทศ หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่รวบรวมและบริการทรัพยากรสารสนเทศ ประกอบกับ

นโยบายของกระทรวงที่เกิดขึ้นใหม่ อาจทำให้รูปแบบการทำงานของห้องสมุดเปลี่ยนไป ทั้งการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ จนถึงการใช้บริการสารสนเทศ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ห้องสมุดจะต้องตระหนักถึงการสรรหาบุคลากรที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหาร โดยทำหน้าที่บริหารจัดการห้องสมุดให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในการสรรหา นั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้านคุณสมบัติของบุคลากรที่จะเข้ามารับตำแหน่งในการบริหารจัดการห้องสมุดเป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารห้องสมุดนับว่าเป็นปุชนิยบุคคลสำคัญที่สุด ที่จะนำพาองค์กรและทรัพยากรบุคคลไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างสำเร็จและมีศักยภาพทัดเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ หรือเปรียบเสมือนหางเสือเรือที่จะกำหนดทิศทางงานห้องสมุดให้ดำเนินต่อไป นอกจากนี้ผู้บริหารที่ต้องที่ดูแลห้องสมุด ต้องมีมุมมองด้านอื่นๆ เช่น ทรัพยากรสารสนเทศที่เปลี่ยนรูปแบบ การใช้ห้องสมุดของผู้ใช้ที่เปลี่ยนไป เป็นเสมือนคลื่นลมที่แปรเปลี่ยนได้เสมอ ดังนั้น การทำงานของผู้บริหารห้องสมุด จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้รองรับและทันสถานการณ์ได้ตลอดเวลาเช่นกัน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาคูณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของบุคลากรห้องสมุด จะสามารถนำคุณลักษณะต่างๆ มาเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงสร้างสรรคในตัวของผู้บริหารห้องสมุด ซึ่งกำลังจะดำรงตำแหน่งหรือดำรงตำแหน่งอยู่แล้วให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้เป็นที่ยอมรับ ศรัทธาของผู้ได้บังคับบัญชาของตนเองและสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อีกด้วย เนื่องจากผู้บริหารห้องสมุดเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญยิ่งในการควบคุมดูแลบริหารงานห้องสมุดให้มีศักยภาพทัดเทียมกับห้องสมุดในระดับอุดมศึกษาด้วยกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารห้องสมุดที่พึงประสงค์ 6 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านทัศนคติต่ออาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคูณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านทัศนคติต่ออาชีพ
2. เปรียบคูณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์

ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านทัศนคติต่ออาชีพ
จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานห้องสมุดของผู้บริหารตามทัศนะของ
อาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

4. เพื่อศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอน
วิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์
ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านทัศนคติต่ออาชีพ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของอาจารย์
ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษย
สัมพันธ์ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านทัศนคติ
ต่ออาชีพ โดยทำการศึกษาจากความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ด้านบุคลิกภาพ** เป็นผู้ที่สุ่มรอบคอบ มีกิริยา ท่าทาง วาจาสุภาพอ่อนโยน มีความ
กระตือรือร้นในการทำงาน

2. **ด้านมนุษยสัมพันธ์** มีความเป็นกันเองกับผู้ปฏิบัติงานทุกคนโดยไม่แบ่งสายงาน
ขอช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ปฏิบัติงานทั้งในเรื่องงานและส่วนตัว ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
สนับสนุนและส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นที่ไว้วางใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

3. **ด้านความรู้ความสามารถ** มีความรอบรู้ทางวิชาการในวิชาชีพของตนและวิชาชีพ
ต่างๆ อย่างกว้างขวาง เป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา มีผลงานที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า
เป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถทัดเทียมกับองค์กรอื่นๆ

4. **ด้านความเป็นผู้นำ** ความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล้าคิด
กล้าทำ กล้าตัดสินใจในภาวะที่มีการเสี่ยง พร้อมทั้งเป็นผู้ที่สามารถนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมาย
ที่กำหนดไว้ได้อย่างสำเร็จ นอกจากนี้ ต้องมีความสามารถในการโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้ร่วมงาน
ปฏิบัติงานที่มอบหมายได้อย่างสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน

5. ด้านคุณธรรม จริยธรรม การที่ผู้บริหารมีความเมตตากรุณาต่อผู้ร่วมงาน ปฏิบัติต่อบุคลากรทุกคนด้วยความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ยึดถือหลักการมากกว่าตัวบุคคล

6. ด้านทัศนคติต่ออาชีพ ต้องเป็นผู้มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพแห่งตนและใช้วิชาของตนในทางที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรมและด้านทัศนคติต่ออาชีพ

2. ทราบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานห้องสมุดของผู้บริหารตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. ทราบแนวโน้มคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

4. ผลจากการวิจัยสามารถนำมาเป็นความรู้ให้กับผู้บริหาร เพื่อพิจารณาและนำมาพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับของอาจารย์ผู้สอนวิชาห้องสมุดและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพราะผู้บริหารห้องสมุดเปรียบเสมือนผู้นำองค์กรไปสู่จุดหมายที่ได้กำหนดไว้และมีศักยภาพทัดเทียมกับห้องสมุดในระดับอุดมศึกษาต่างๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการวิจัยมากำหนดนโยบายด้านการดำเนินงานห้องสมุดและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป